

Iogan Genrix Pestalotstsining pedagogik g'oyalari

Ozoda Abduhalilova

Shahnoza Meliyeva

Ilmiy rahbar: S.A.Xaydarov

Alisher Navoiy nomidagi o'zbek tili va adabiyot universiteti

Annotatsiya: Maqolada Iogan Genrix Pestalotstsining hayotiy kechinmalari, pedagogik faoliyatiga kirib kelishi, ta'limga qo'shgan xizmatlari, o'zining pedagogik qarashlari va falsafasi, fandagi asosiy tamoyillari, o'qitish usullari, bolalarga jismoniy va aqliy mehnat faoliyati, o'qish dargohlarini ochish va ularni mashhur bo'lishiga sabablari va bajargan ishlari yuzasidan olib boriladigan tadqiqot maqsad va vazifalari belgilanadi.

Kalit so'zlar: Iogan Genrix Pestalotsti, hayoti va ijodi, turmush faoliyati, pedagog xizmatlari, jismoniy va aqliy ta'limi, axloqiy tarbiyasi, Pestalotstsining ta'lim falsafa qarashlari, ta'limning asosiy tamoyillari, ta'lim maqsadlari, o'qitish usullari, talabalar joyi, o'qituvchilarning roli, o'quv dasturi

Pedagogical ideas of Johann Heinrich Pestalozzi

Ozoda Abduhalilova

Shahnoza Meliyeva

Scientific supervisor: S.A. Khaidarov

Uzbek Language and Literature University named after Alisher Navoi

Abstract: The article describes the life experiences of Johann Heinrich Pestalotsti, his involvement in pedagogy, his contributions to education, his pedagogical views and philosophy, his main principles in science, teaching methods, physical and mental work activities for children, and educational institutions. The goals and objectives of the research conducted in connection with the opening and the reasons for their popularity and the work performed are determined.

Keywords: Johann Heinrich Pestalottsky, life and work, life activity, pedagogical services, physical and mental education, moral education, educational philosophy of Pestalottsky, basic principles of education, educational goals, teaching methods, place of students, role of teachers, curriculum

IOGAN GENRIX PESTALOTSTTSINING HAYOTI HAQIDA

Iogan Genrix Pestalotsttsining 1746-yilda Shveysariyaning Syurix shahrida vrach oiladida tug'iladi. U yosh vaqtida otasidan erta ayrilib, onasining qo'lida tarbiya oladi.[13] O'qish faoliyatini avval o'zining qishlog'idagi maktabda boshlang'ich va so'ng o'rta ta'lim oladi. Keyin ijtimoiy yo'nalishdagi oliy o'quv yurtida ta'lim oladi.[13]

Pestalotstsi 1774-yilda Neyrof shahrida "Kambag'allar muassasasi"ni tashkil qiladi. Unga turli yoshdagi bolalarni jalb qiladi, ularga o'qish, yozish va hisobni o'rgatadi. Bolalarni o'qishidan tashqari vaqtda o'zi qishloq xo'jalik firmasida, yigiruv va to'quv ustaxonalarida ishlaydi[1],[13].

Pestalotstsi tashabbusi va hokimiyatining yordami bilan 1800- yilda shaharda instituti tashkil topdi. Bu instituti ko'p vaqt o'tmay instetut Shveysariyaning fransuzlar yashaydigan Iverdonga ko'chiriladi, bu joy 1825-yilga qadar davom etdi va jahonga mashxur bo'ldi. [10-13]

PESTALOTSTSI JISMONIY VA MEHNAT TARBIYASI HAQIDA

Pestalotsttsining farzandlarning to'g'ri rivojlanish fikricha, jismoniy tarbiyaning maqsadi bolaning tabiiy jismoniy iste'dodini rivojlantirishdan, uning jismoniy kuch-qudratini o'stirishdan iborat deb hisoblaydi. Pestalotstsi bu maqsad amalga oshirilsa, jismoniy tarbiya insonning shaxs sifatida shakllanishiga, aql-idroki, axloqiy his-tuyg'usi va irodasining rivoj topishiga ishongan. [1]

Pestalotstsi bolaning harakat qilishiga tabiiy intilishi, bu ularning jismoniy tarbiyalash asosi ekanligini ta'kidlanadi.[1],[6-12] U jismoniy tarbiyani mehnat tarbiyasi bilan uzviy birga amalga oshirishni tavsiya etdi. Uningcha:– "Bolaning faqat jismoniy emas, balki axloqiy rivojlanishida xam ko'radi. U bolaning qo'lidan keladigan ishlarni ko'rdi. Ularni bajarilishi ularda insoniy qadr-qimmat, mehnatsevarlik, qat'iylik, vijdoniy poklik kabi fazilatlarni rivojlanishida asos bo'lishiga e'tibor berish zarur edi".[2],[4-6]

PESTALOTSTSI AXLOQIY TARBIYASI HAQIDA

Pestalotsttsining axloqiy tarbiyasiga o'zini qarashlari alohida qayd etsa bo'ladi.[1] Uningcha axloqiy tarbiyaning maqsadi bolalarda kishilarga muhabbat, sadoqat, oqibat uyg'otishdan iborat edi. U bolaning o'z onasiga bo'lgan muhabbatini axloqiy tariyaning uzviy qismi hisoblaydi. Onaning g'amxo'rliqi unda onaga nisbatan minnatdorlik va muhabbat hissini hosil qiladi.[6-8] Bu o'zaro muhabbat rivojlanib, mustahkamlanib borishi bilan ona va bola o'rtasida samimiy aloqa yuzaga keladi.[8]

PESTALOTSTSI TA'LIM MAZMUNI VA USULI HAQIDA

Pestalotsttsining ta'kidlashicha, ta'lim vazifasiga bolani muayyan bilimlarga ega qilishdangina emas, balki unda aqliy qobiliyatni xam rivojlantirishdan iboratdir.[1]

Aynan Pestalotstsi ta'lim aniq hayotiy kuzatishlarga asoslanishini tavsiya qiladi, ko'rgazmalikni ta'limning oliy sharti hisoblaydi.[8-12] Ta'lim da bolalarda

kuzatuvchanlik qobiliyatini o'tiradi va ularni hayotiy hodisalarini, ta'lim jarayonini kuzatishga o'rganishi lozim deb biladi. Pestalotstsining ta'lim falsafasi quyidagilarni asosiy tamoyillari deb biladi[1],[6-9],[13]. Ular quyidagilardan iborat:

- Ta'limning asosiy tamoyillari.
- Ta'lim maqsadlari.
- O'qitish usullari.
- Talabalar joyi.
- O'qituvchilarning roli.
- O'quv dasturi.

Ilogon Pestalotstsi asosiy maqsadini o'zining zamondoshlari quyidagicha keltiradi: - *"Inson tabiatan yaxshi va oliy ta'lim olishi odamlarga jamiyatda hamkorlik qilish imkoniyatini berishga xizmat qiladi."*[6]

Rus tili o'qituvchisi K.D.Ushinskiyning fikriga ko'ra, *"Rivojlantiruvchi ta'lim g'oyasi Pestalotstsining buyuk kashfiyotidir"*. [7]

Pestalotstsi o'zning farzandlariga o'rgatishida qanday degan: *"Insoniyatning rivojlanishida tabiatning borishi o'zgarmasdir. Shuning uchun ikkita yaxshi o'qitish usuli Cheksiz ko'p yomon usullar mavjud; ularning har birining salbiy xossalari usuli tabiat qonunlaridan chetlashgani sari ortib boradi va shu qonuniyatlarga amal qiladigan darajada kamayadi. Bu bo'lishi mumkin emas. Faqat bitta usul yaxshi, u tabiatning abadiy qonunlariga asoslangan."* [8-9]

Ilogon Genrix Pestalotstsining o'rganishning yakuniy maqsadi dunyoning mantiqiy ramzini quyidagicha shakllantiradi: *"Bolaga faqat o'sha tushunchalar tushunarli bo'lib ko'rinadi, ularning ravshanligiga shaxsiy tajriba orqali boshqa hech narsa qo'shib bo'lmaydi ... Aniq tushunchalarga erishish yo'li bosqichma-bosqich, bolalar uchun ochiq bo'lgan barcha mavzularni oydinlashtirish, aniq tushunish orqali biladi va ulardan qidiradi."* [5-8]

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Pedagogika tarixi, A. Zunnunov, "Sharq" nashriyoti, Toshkent-2004, 332-bet
2. Pedagogika tarixidan xrestomiya, "Husanxoljayev M.. T., Toshkent-1963, 130-bet.
3. Kosmopolitizm: tarbiyaviy, falsafiy va tarixiy istiqbollar, Marianna Papastephanou, Springer International Publishing, Inglizcha, 5-may, 2016, 306-bet
4. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(1/2), 92-96.
5. Аслонов И. (2022) «Бобурнома» бадий – психологик тасвир муаммоси объекти сифатида. О'zMU xabarлари. Toshkent – 2022. №1/5.

6. Aslonov Ilhom Nizomovich. (2022) The Problem of Artistic - Psychological Image in Boburnoma. Eurasian Scientific Herald. Volume 7| April, 2022. ISSN: 2795-7365.

7. Aslonov Ilhom Nizomovich. (2022) Appearance of Zahiriddin Muhammad Bobur in "Boburnoma"Central Asian journal of theoretical and applied sciences Volume: 03 Issue: 06 | Jun 2022 ISSN: 2660-5317.

8. Sattorov V.N (2023). Umumiy pedagogika fani taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlari. ORIENTAL RENAISSANCE: INNOVATIVE, EDUCATIONAL, NATURAL AND SOCIAL SCIENCES,3, 710-719. (2023)

9. Sattorov V.N (2023). Umumiy pedagogika fanini o'qitishda inovatsialar. ORIENTAL RENAISSANCE: INNOVATIVE, EDUCATIONAL, NATURAL AND SOCIAL SCIENCES,3, 734-745 (2023).

10. Sattorov V.N (2022). Methods of shaping the culture of the teacher. Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning. vol 3 no.02. 36-41 (2022). ISSN (online): 2776-0995

11. Sattorov V.N (2023). Indicators of Pedagogical Competence and its Effectiveness. International Journal of Inclusive and Sustainable Education. vol 2 no.02. 86-88. (2023). ISSN(e): 2833-5414

12. Arapbaeva Damegul Kurbanovna, Amirova Bibisara Aubakirovna. Personal Psychological Adaptation and its Characteristics. INTERNATIONAL JOURNAL OF INCLUSIVE AND SUSTAINABLE EDUCATION. VOL. 2. NO 2. 2023. -P. 68-70.

13. Jobborova Gulnoza Kadamovna. (2022). Formation of Ecological Culture of Primary School Students. Eurasian Scientific Herald, 7, 240–242. Retrieved from

14. Jobborova Gulnoza Kadamovna. PEDAGOGIK ODOB-AXLOQ VA TALABA XULQ – MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING ASOSIY OMILLARI. Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. 3(1/2), Jan., 2023. 97-105.